

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1989
FORFATTER:	Søren Flø Sørensen
TITEL:	Kolding Børnehaveseminarium 1964 – 1989.
KORT RESUME:	Udviklingen i uddannelsen af børnehavelærere/pædagoger og de ydre rammer.

Kolding Børnehaveseminarium 1964-1989

Af Søren Flø Sørensen

Den 20. februar 1965 bragte Vejle Amts Folkeblad en artikel om det nystartede børnehaveseminarium i trekantområdet. Artiklen blev trykt under den faste rubrik »Kvindeligt set«. Journalisten Karry Simonsen bemærkede forandringerne i den tidligere handelskolebygning. Klokkeren, som inddelte skoledagen i købmandsskoletiden, var pillet ned; nu foregik undervisningen uden forstyrrende klokkringning og med pauser efter behov. Eleverne udsmykkede selv den »ikke særlig spændende« købmandsskolebygning. Vinduerne havde fået dekoration i form af påmalede havdyr, papirfriser dækkede væggene og i den søjlefyldte forhal med »godt med hvælvinger« dinglede uroer ned fra loftet. Formålet med uddannelsen var ikke alene færdigheder, men også ændringer i elevernes forhold til tilværelsen: hvis børnehavelærerinderne var åbne og levende, ville det præge børnene i gunstig retning. — En anden stil var kommet til Haderslevvej.

Kolding Børnehaveseminarium var blevet indviet ved en højtidelighed den 28. september 1964. Blandt talerne var socialinspektør Andreas Sørensen, som tillige var den første formand for seminariets bestyrelse, og borgmester Peter Ravn. Andreas Sørensen takkede for myndighedernes velvillige og hurtige behandling af seminariesagen. Borgmester Peter Ravn gav i sin tale udtryk for byrådets velvilje over for nye uddannelsesinstitutioner i byen, således at Koldings unge ikke skulle være henvist til at søge kundskaber udenbys.

De første år

Baggrunden for oprettelsen af Kolding Børnehaveseminarium i Kolding var et stærkt øget behov for børnehavelærerinder, som det hed dengang, og placeringen i Kolding hang snævert sammen med ideen om en udbygning af trekantbyen.

Antallet af børneinstitutioner i Kolding var i tiåret forud steget kraftigt og væksten fortsatte i årene derefter. I 1960 var der i Kolding syv børnehaver, to vuggestuer og to fritidshjem. Ældst var børnehaven i Søgade, oprindeligt Kolding Børneasyl og oprettet 1867 på privat initiativ. Maria Mikkelsens Børnehave var oprettet 1922, og Sct. Hedvigsøstre havde i 1943 oprettet børnehaven i tilknytning til Sct. Michaels Skole. Kolding kommune oprettede sin første børnehaven i 1944 på adressen Haderslevvej 69. I 50'erne havde yderligere 3 børnehaver set dagens lys: Børnehaven Vifdam i 1952, Elna Riis Christensens børnehaven i Mazantigade i 1955 og Børnehaven for Evnesvage på Hertug Abels Vej. Mønstreret fra 50'erne var den selvejende institution, som blev ledet af en bestyrelse, modtog kommunal støtte og i øvrigt selv styrede børnehavens affærer. 60'erne blev præget af et øget kommunalt engagement samtidig med, at enkelte nye selvejende institutioner blev stiftet. Kolding kommune oprettede 1965 en ny børnehaven i en ombygget villa i Sct. Jørgensgade, Børnehaven Brændkjærgård oprettedes samme år, og i 1968 byggede kommunen

børnehave på Palmeallé. Dansk Kvindesamfund var aktiv ved oprettelsen af en ny børnehave i 1963 på Norgesvej, som blev oprettet i den overskydende del af et vaskeri. Red Barnet oprettede 1965 børnehaven på Junghansvej, og Fabrikernes Børnehaven blev i 1966 oprettet på Floravej. Under Statens Åndssvageforsorg kom 1965 børnehaven på Eliassensvej til. I perioden 1962-70 fik Kolding i alt 82 flere vuggestuepladser, 322 nye børnehavepladser og 120 nye fritidshjemspladser. På landsplan skete 1958-68 omtrent en fordobling af antallet af børn i vuggestue og børnehaver.

Baggrunden for den voldsomme vækst i antallet af børnehaver og vuggestuer var naturligvis kvindernes voksende udearbejde, som nødvendiggjorde forbedrede pasningsmuligheder. 60'ernes fulde beskæftigelse og kvindernes voksende ligeberettigelse bragte den nye generation af kvinder ud på arbejdsmarkedet. Samtidig blev barnets opdragelse i børnehaven i stigende grad betragtet som en samfundsopgave på lige fod med folkeskoleuddannelsen. Den pædagogiske virksomhed i børnehaven blev tillagt øget værdi. Introduktionen af ideen om børnehaveklasser øgede også behovet for uddannede pædagoger.

Ved folkeskoleloven i 1961 blev der givet kommunerne adgang til at oprette børnehaveklasser. I Kolding kommune fik børnehaveklasserne en langsom start. Lokaleforholdene på skolerne tillod ikke umiddelbart en udbygning. Lokalemængden var kneben, og dens kvalitet målt i forhold til tidens krav beskedent. Kun ved den private Sct. Michaels Skole blev oprettet en børnehaveklasse. Først ved kommunesammenlægningen fik Koldings kommunale skolevæsen sine første børnehaveklasser fra tidligere sognekommuner. Vejle og Fredericia havde da allerede iværksat børnehaveklasseundervisning. I hele amtet var der dog kun i skoleåret 1969/70 i alt 25 børnehaveklasser.

Udviklingen på børnehaveområdet, forventningerne til vækst på børnehaveklasser og tilliden til fremtiden skabte et behov for flere børnehavelærere.

Mette Riis og Hanne Larsen plantede 1. årgangs gave til skolen, et japansk kirsebærtræ, medens forstander Inger Jensen så på. (Foto: Niels Lisberg).

der. Behovet føltes i den kommunale administration navnlig af medarbejderne i social- og skoleforvaltningen. Stillingsopslag i »Børnehaven« blev hyppigt gentaget.

De nærmeste børnehaveseminarier lå i Aabenraa

og Århus. Udviklingen medførte, at Vejle amt i stadig stigende grad savnede en uddannelsesinstitution for børnehavelærere. Ideen om trekantbyen blev lanceret i begyndelsen af 60'erne. Vejle, Fredericia og Kolding udgjorde »trekanten«, og gensidigt samarbejde skulle afløse den traditionelle konkurrence. Der blev endog fremsat tanker om en trekantkommune som mønster for kommunesammenlægningen i Vejle amt. I ideen om trekantbyen var Kolding udset til at være uddannelsesbyen med et universitet, der også skulle have Sønderjylland som opland. Etableringen af Kolding Børnehaveseminarium lå smukt i tråd med disse intentioner.

I september 1964 var undervisningen indledt på det nystartede børnehaveseminarium. Et stort arbejde hvilede på bestyrelsen den første tid efter byrådets vedtagelse af seminariets oprettelse i juni 1964. Lærere skulle ansættes, skolen skulle møbleres og undervisningen organiseres. Skoleinspektør ved Nicolai Skole, Gunnar Slot, fungerede som forstander indtil 1. de-

Undervisning i faget børnehavelære 1964, hvori bevægelseslege indgik. (Foto: Niels Lisberg).

cember, da den nuværende rektor Inger Juul (født Jensen) blev frigjort fra sin stilling på Børnepsykiatrisk Hospital i Riiskov. Forstanderen var den eneste fuldtidsansatte lærer, undervisningen i de øvrige fag blev varetaget af timelærere. Spændvidden i fagene var stor, og specialister udefra var tilkaldt. Seminarieadjunkt Ib Borg Mortensen underviste i pædagogik og psykologi, læge Lisbeth Mogensen i sundhedslære, lærerinde Karna List i formning, børnehaveleder Louise Boisen i børnehavelære, sangpædagog Klari Fredborg i sang, børnehaveleder Lis Moseholm i børnebeskæftigelse og bibliotekar Esther Frostad i børnelitteratur. Den konstituerede forstander varetog selv undervisningen i dansk, lærer Bo Winther i naturfag og socialrådgiver Ragnhild Munk i sociallovgivning. Den første fastansatte lærer ud over forstanderen kom først i august 1965 som praktikforstander. I 1970 var antallet af fastansatte lærere vokset til fire: rektor, 1/3 praktikforstander fordelt på 2 personer og én formningslærer.

22 unge piger var i 1964 blevet optaget, men 53 havde søgt. Allerede i 1964 forespurgte bestyrelsen Undervisningsministeriet om ministeriets holdning til et tosporet seminarium, og tre år efter blev denne udvidelse gennemført. Økonomien var i perioden frem til 1970 baseret på et statsligt tilskud, som dækkede hovedparten af udgifterne, et kommunalt tilskud samt betaling fra eleverne. Elevernes egenbetaling udgjorde 100-150 kroner pr. måned. Det kommunale tilskud reducerede elevernes egenbetaling.

Det var bestandigt nødvendigt at foretage en sortering blandt ansøgerne. Ansøgeren skulle dengang være fyldt 20 år, have studentereksamen, realeksamen eller folkeskoleuddannelse og have været ansat ved husligt arbejde i mindst 6 måneder. Den mest almindelige skoleuddannelse var realeksamen. En forpraktik af mindst 6 måneders varighed i en anerkendt børnehave var en absolut forudsætning. Karakteregenskaber som udadvendthed og selvstændighed var

væsentlige ved optagelsen. Forstander og praktikforstander søgte gennem samtaler at danne sig et personligt indtryk af alle ansøgere, hvilket var et stort og omfattende arbejde. Til gengæld kendte lærerne de elever, der mødte op på den første skoledag efter sommerferien.

I 1961-loven om uddannelse på anerkendte børnehaveseminarier var undervisningens formål fastsat: børnehaveseminariernes formål bestemtes at være uddannelse af pædagoger til børnehaver og lignende institutioner for børn i børnehvealderen. Seminarierne skulle gennem en 2-årig uddannelse meddele eleverne de nødvendige kundskaber og praktiske færdigheder, idet der samtidig lagdes vægt på, at uddannelsen udviklede elevernes personlighed, således at de blev sig deres pædagogiske og sociale ansvar bevidst.

Fagene faldt og falder i 2 hovedgrupper: teorifagene og redskabsfagene. Teorifagene var børnehavelære, etik, psykologi, pædagogik, sociale fag/børnelovgivning samt sundheds- og sygdomslære. Redskabsfagene var manuelt arbejde, tegning, rytmik, gymnastik, sang, musik, dansk, børnelitteratur samt naturkundskab. På sidste år forelagdes en skriftlig årsopgave, og der afholdtes afsluttende prøver i psykologi/pædagogik, i børnehavelære og i sociale fag. Undervejs i uddannelsen blev foretaget vurderinger af eleven, som eventuelt kunne resultere i elevens udelukkelse fra uddannelsen.

Halvdelen af den 2-årige uddannelse blev anvendt til undervisning på seminariet. Den store mængde fag og den beskedne undervisningstid medførte, at undervisningen blev mindre dybtgående. Allerede i begyndelsen af 50'erne var der både i børnehave- og seminariekredse et udbredt ønske om en udvidelse af uddannelsesstiden til tre år.

Den anden halvdel af uddannelsen blev brugt til praktisk uddannelse i institutionerne og foregik i børnehaver, de endnu få børnehaveklasser og andre institutioner, der var godkendt til undervisning. Det vok-

Milebrænding i børnehaveseminariets have 1966. Undervisningen i formning varetoges af Karna List (stående med hovedbeklædning), som fortsat underviser på seminariet. (Foto: Niels Lisberg).

sende antal institutioner medførte efterhånden forbedrede praktikmuligheder, men samtidig steg elevtallet også. Praktikperioderne var fordelt på de 4 semestre. I praktikperioderne fik eleverne opgaver

med voksende sværhedsgrad både teoretisk og praktisk. I 1. og 2. semester fik en elev fra 1968 til opgave at føre dagbog og desuden aflevere opgaver med emnerne henholdsvis børns opførelse og legepladsens indflydelse på børns leg. I 3. semester skulle udarbejdes den vanskelige opgave »Iagttagelse af børn«. Arbejdsopgaverne i praktikinstitutionerne var samtidig præget af voksende selvstændighed og ansvar.

Praktiktiden betød for praktikvejlederen i institutionen en ekstra arbejdsopgave, som givet blev løst meget forskelligt i institutionerne. Nogle steder blev eleverne brugt som billig arbejdskraft, andre steder var praktikvejlederen meget interesseret i praktikantens uddannelse. Kontakten til skolen kunne for institutionslederen og hendes personale være en anledning til at gøre sig faglige overvejelser, når praktikanten stillede »dumme« spørgsmål. Ofte stod praktikvejlederen i institutionen imidlertid uforberedt over for den voksenpædagogiske opgave.

Kolding Børnehaveseminarium havde allerede i marts 1965 indledt en kursusvirksomhed for praktikvejlederne. Kurset strakte sig over 8 aftener med foredrag af seminarieforstandere og kursusledere. Socialinspektør Andreas Sørensen talte om emnet: Planlægning af Koldings og nabobyernes daginstitutioner.

Børnehaveseminarieret har aldrig været domineret af én pædagogisk idé. Det bestandige samspil med praksis i institutionerne og behovet for at uddanne pædagoger til et bredt anvendelsesfelt har modvirket eventuelle tendenser til »menighedsseminarium« med kun én pædagogik og opfattelse på programmet. Tilskudsbestemmelserne har virket i samme retning.

I begyndelsen af 60'erne var den pædagogiske idéverden præget af indlæringspædagogikken, som også påvirkede det nystiftede Kolding Børnehaveseminarium. I pædagogikken var der en tendens bort fra vækstpædagogikkens syn på barnet som et selvgroende væsen. Indlæringspædagogikken fremhævede indlæringsens og påvirkningens betydning for barnets

udvikling. Eksempelvis blev historier, rim og remser, bøger og dramatisering set som sproglige aktiviteter til fremme af børns ordforråd. Indlæringspædagogikkens vækst fremkom som en reaktion på »Sputnikchokket« i 1957, hvor den vestlige verden opdagede, at modparten på den anden side af jerntæppet på nogle områder var foran. »Sputnik-chokket« aktualiserede behovet for forbedringer i uddannelsessystemet for at fremme den fortsatte teknologiske udvikling. Det blev anset for nødvendigt med en bedre og tidligere uddannelse. Samtidig begyndte flere befolkningsgrupper at benytte daginstitutionerne; de nye brugere delte kun i mindre omfang vækstpædagogikkens anti-autoritære og kulturradikale holdninger, men var fremadstræbende og havde ambitioner både personligt og for deres børn.

Kolding Børnehaveseminarium blev stiftet i en periode, hvor samfundets interesse for børnehavebarnet var voksende. Det næste tiår skulle bringe en modgående bevægelse.

1970-1989

1970 blev på flere måder et skelsættende år for Kolding Børnehaveseminarium. Uddannelsen blev gjort treårig, finansieringen blev fuldt ud overtaget af staten, og en kraftig ekspansion indledtes. Den generelle optimisme i samfundet omkring 1970 påvirkede også børnehaveseminarieret: væksten syntes ikke at kende nogle grænser. Fra midten af 70'erne meldte en ny holdning sig: hvilken forståelse havde offentligheden for børneinstitutionernes arbejde og dermed for børnehaveseminarieuddannelsen? Man tvivlede ikke selv på uddannelsens nytte, men den offentlige debat, f.eks. efter økonomiprofessor Jørgen S. Dichs bog »Den herskende klasse« fra 1973, jordskredsvalget i 1973 og de efterfølgende offentlige besparelser på børneinstitutionerne kunne ikke undgå at skabe tvivl om

offentlighedens støtte til børneinstitutionerne. Børnehaveseminarierne fik mindre gunstige vilkår.

Samtidig med at uddannelsen med 1969-loven blev gjort tre-årig, blev dens anvendelsesmuligheder udvidet, idet det blev fastsat, at formålet også var at udanne pædagoger til børnehaveklasserne. Tidligere havde det kun heddet »børnehaver og lignende institutioner for børn i børnehvealderen«. Aldersgrænsen for optagelse på seminariet blev samtidig sænket til 18 år. Kravene til formel skoleuddannelse blev fastholdt. I begyndelsen af 70'erne blev for alle børnehaveseminarier indført et fælles tilmeldingsystem med et fælles pointsystem, som byggede på de hidtil anvendte principper. Et landsdækkende fordelingsudvalg koordinerede optagelsen på seminarierne. Siden er børnehave- og fritidspædagogseminarierne blevet tilknyttet den koordinerede tilmelding ved Københavns Universitet. Den tidligere obligatoriske forpraktik blev opgivet i 1973, men ca. 1/3 af de studerende har fortsat institutionserfaring.

Den almindelige elevbaggrund var fortsat realeksemen kombineret med forskellige andre kvalifikationer i form af erhvervs erfaring f.eks. som aupair-pige eller ved kibbutzophold. Omfanget af den formelle skoleuddannelse er efterhånden vokset blandt de studerende, idet de nu ofte har 1-2 HF-fag. Det sænkede alderskrav ved optagelse er ikke blevet fulgt af et fald i de optagnes gennemsnitsalder; i dag er en nyoptagen studerende ved Kolding Børnehaveseminarium i gennemsnit 26 år.

Interessen for uddannelsen er forblevet større end kapaciteten. I 1972 blev optagelseskapaleten udvidet til 3 spor svarende til ca. 72 studerende. I slutningen af 70'erne og begyndelsen af 80'erne oplevede børnehaveseminarierne et stigende ansøgstal under påvirkning af dårlige beskæftigelsesudsigter. Interessen er nu genvakt. Selv om arbejdsløshedsprocenten har været på omkring 10 i det danske samfund, har det ikke medført et mindre behov for børnehaver og børnehav-

vepædagoger. På trods af arbejdsløshedsprocentens vækst er flere kvinder kommet ud på arbejdsmarkedet. Parcelhuskvarterernes vækst med nye boliger uden skarer af jævnaldrende legekammerater på vejen, bilismens farer for børn uden opsyn, ændrede familiemønstre med flere enlige med børn, vækst i de nye skolefritidsordninger samt en øget interesse for børnehavens pædagogiske betydning har givet gode beskæftigelsesudsigter — også for Kolding Børnehaveseminariums studerende. Placeringen i et vækstområde som den sydlige del af Vejle amt, har også forbedret beskæftigelsesudsigterne. For at fremme interessen for uddannelsen har Kolding Børnehaveseminarium fremstillet brochurer og årligt afholdt åbent hus.

Skolens styrelse blev påvirket af tidens krav om medindflydelse. I 1971-bekendtgørelsen blev givet retningslinjer for udvalg og styrende organer på børnehaveseminarierne med udstrakt elevrepræsentation i

Uddannelsen starter med en introduktionsuge i form af et lejrskoleophold, her på Houens Odde, hvor opgaven var at bygge tømmerflåder som gruppearbejde. (Foto: Kolding Børnehaveseminarium).

I 1968 fyldte Koldinghus 700 år, hvilket blev markeret med en stor byfest. Børnehaveseminariets rektor blev til dronning for et par dage og lærere og elever til terner. (Foto på Kolding Børnehaveseminarium).

skolens styrende organ, fællesudvalget, og i førsteårs-afgørelsesudvalget, der skal vurdere den enkelte studerende. Ved Kolding Børnehaveseminarium har de studerende også deltaget i både bestyrelsesmøder og lærerrådsmøder som observatører.

Undervisningsfagene er næsten de samme som ved starten. Børnehavelære har skiftet navn til praktisk pædagogik. Ved 1969-loven blev faget logopædi eller stemmepleje indført. I 1986 blev indført et obligatorisk kursus i specialpædagogik p.g.a. integrationen af handicappede i børnehaverne.

Med den tre-årige uddannelse fik fagene flere timer, som gav mulighed for større fordybelse. I lovgivningen m.v. var givet regler for undervisningens indhold, men det konkrete indhold af de enkelte fag blev fortsat afgjort lokalt på det enkelte seminarium. Fagernes indhold er hele tiden blevet påvirket af holdningsmæssige tendenser i samfundet. Eksempelvis er sundhedslære blevet til socialmedicin, og naturfagsundervisningens tidligere fordybelse i botanik og zoologi er vejet for en mere økologisk synsvinkel. Den sociale udvikling i samfundet har samtidig væsentligt påvirket fagernes indhold: i 1964 var familien en »kernefamilie« med far, mor og børn. Nye familiemønstre med »storfamilier« i 70'erne, bofællesskaber og nu navnlig mindre familier med én voksen har ændret børns opvækstvilkår. Ændrede boligformer med mere etagebyggeri, øget arbejdsløshed og forandrede levevilkår har ændret verden, de sociale mønstre og dermed undervisningens indhold.

Den pædagogiske tankeverden er gledet bort fra indlæringspædagogikken. I midten af 70'erne blomstrede den strukturerede pædagogik, som havde idéfællesskab med tidens samfundskritiske strømninger. Tendensen gik fra slutningen af 70'erne i retning af at kombinere vækstpædagogikken med indlæringspædagogikken. Gennem planlægning søger man nu mere at kombinere bestræbelserne i retning af naturlig vækst og styret indlæring. I undervisningen har

man altid søgt at kombinere de musiske og de mere teoretiske fag.

Ændrede og mere fleksible undervisningsformer har bidraget hertil. I 70'erne blev emneuger, projektarbejde og temaundervisning optaget i undervisningen. Uddannelsen kom til at indeholde flere variationsmuligheder. Undervejs blev mangfoldigheden så stor, at både lærerkollegium og studerende undertiden fandt, at overblik og styring gik tabt.

Undervisningen giver den studerende valgmuligheder og en chance for selvstændigt at behandle pædagogiske emner. Selvstændigheden opøves bl.a. gennem det stadige krav til de studerende om at træffe pædagogiske valg og begrunde dem. Friheden er i samklang med uddannelsens mål: den kompetente pædagog, der tager ansvaret for en gruppe børn. Friheden kommer dog ikke til udtryk i uddannelsens kontrolforanstaltninger med bl.a. fremmødekontrol.

Uddannelsens eksaminer er fortsat samlet på sidste år. Undervejs i uddannelsen er der dog mulighed for at standse studerende, idet der i 1970 blev indført en førsteårsafgørelse, hvor den studerendes studieegnethed og faglige kvalifikationer vurderes af et særligt udvalg bestående af både lærere og studerende. Undervejs i uddannelsen udarbejdes desuden standpunktsudtalelser i de enkelte fag og for praktikperioderne.

Eksamen afholdes i sociale fag og samlet i fagene i den pædagogiske faggruppe. Der er to prøveformer: den mundtlige prøve og den skriftlige. Den mundtlige prøve har to udgaver: mundtlig prøve, som altid er individuel med en forberedelsestid på ca. 3 timer, og synopsisprøven, som kan foregå gruppevis, og hvor forberedelsestiden er 9 dage. Synopsisprøveformen er i dag den foretrukne. Kolding Børnehaveseminarium var ét af fem børnehaveseminarier, der i 1978 fik tilladelse til forsøg med synopsisprøveformen. Først i 1985 blev den indført på samtlige børnehaveseminarier. Ved synopsisprøveformen udarbejder den enkelte studerende, eller mere almindeligt en gruppe af stude-

»Gøgl i det grønne« med Kolding Børnehaveseminarium den 30. maj 1986. Et sted mellem 1500 og 2000 børn overværede klouneri, akrobatik, trylleri m.m. arrangeret af en afgangsklasse fra seminariet. (Foto: Kolding Børnehaveseminarium).

rende, en synopsis med et oplæg til besvarelse af den stillede opgave. Synopsen afleveres til lærer og censor, og danner udgangspunkt for selve prøven. Den nye eksamensform har mindsket eksamensnervøsiteten og givet de studerende mulighed for at levere en mere gennearbejdet præstation. Det er gruppen, der udarbejder synopsen og samlet forbereder sig og går til eksamensbordet, men der gives karakter til hver enkelt studerende. Synopsisprøveformen kræver gensidig tillid og solidaritet af de studerende.

Specialet udarbejdes på sidste studieår og afløste den tidligere årsopgave. Det er i princippet en »disputats«, som almindeligvis udarbejdes af en gruppe af studerende og fremlægges i et større forum. De studerendes specialevalg udtrykker de studerendes pædagogiske interesser. Som eksempler på specialer kan nævnes naturpædagogik, musik og sang i børnehaven, samordnet skolestart samt sprog og motorik. I specialet fremlægges en teoretisk viden, der er afprø-

vet i samspil med børn i løbet af den særlige specialeperiode.

Med den tre-årige uddannelse bibeholdt praktiktiden sin varighed på i alt ca. ét år, der fordeltes med to perioder à syv uger det første, 13 uger det andet år og en særlig specialepraktik i det tredje år. Nyt var, at praktiklærerne nu modtog løn for deres undervisningsindsats. Børnehavepædagogerne fra seminariets praktikinstitutioner deltager hvert år i kurser på Kolding Børnehaveseminarium for at have gode forudsætninger for at udføre deres undervisningsopgave. Det forhold, at seminarierne betaler institutionerne vikarløn under personalefravær til disse kurser understreger den betydning, som praktiktiden tillægges som en del af uddannelsen. Børnehaveseminarierne har særlige praktikledere – én for hver tre klasser – som planlægger, vejleder og fører tilsyn i praktikperioden.

Lærerkollegiet er 1970-1989 vokset kraftigt og omfatter nu 19 personer med forskellige kvalifikationer. Praktiklederne har alle en børnehaveuddannelse, mens hovedparten af de øvrige lærere er seminarieudannede evt. også med en cand. pæd. psyk. uddannelse. Lærerenes efteruddannelse finder sted f.eks. på Danmarks Lærerhøjskole. Det teknisk-administrative personale er også vokset.

Tilstedeværelsen af et børnehaveseminarium i Kolding har bevirket, at byens og omegnens institutioner har let ved at trække på skolens lærerkræfter til foredrag om pædagogiske emner. Byens pædagogiske miljø er blevet beriget.

I 70'erne blev seminariets udadvendte kursusvirksomhed forstærket. Seminarierne havde mulighed for at tilbyde relativt billige kurser, fordi kursisterne almindeligvis kunne bo hjemme. Dette medførte til gengæld, at de fleste kursister kom fra seminariets opland. Praktiklederne fungerede som kursusledere. Denne kursusvirksomhed ophørte imidlertid i slutningen af 70'erne i forbindelse med besparelser.

Fra midten af 80'erne fik børnehaveseminarierne

Studerende ved Kolding Børnehaveseminarium 1964-1989

Undervisningsår	Ant. klasser	Ant. studerende
1964/65	1	22
1965/66	2	40
1966/67	2	43
1967/68	3	60
1968/69	4	74
1969/70	4	79
1970/71	4	83
1971/72	4	92
1972/73	7	164
1973/74	8	190
1974/75	9	213
1975/76	9	202
1976/77	9	208
1977/78	9	207
1978/79	9	205
1979/80	9	205
1980/81	9	201
1981/82	9	202
1982/83	9	196
1983/84	9	189
1984/85	9	191
1985/86	9	195
1986/87	9	197
1987/88	9	189
1988/89	9	195
1989/90	10	220

For årene 1964/65-1969/70 baserer statistikken sig på antal dimittender det følgende år; reelt vil antallet af studerende ligge 5-10% højere p.g.a. frafald før eksamen. For årene 1970/71 ff. baserer statistikken sig på den af Undervisningsministeriet udsendte Uddannelsesstatistik med oplysninger ved studieårets start pr. 1. oktober. Tallene er korrigeret og suppleret af Kolding Børnehaveseminarium.

mulighed for at starte indtægtsdækket virksomhed. Man forudså, at antallet af studerende ville falde. Gennem indtægtsdækket kursusvirksomhed ville man undgå reduktioner i lærerkollegiet. Ved Kolding Børnehaveseminarium er antallet af studerende ikke faldet, og indtægtsdækket virksomhed har altså ikke været nogen tvingende økonomisk nødvendighed. Alligevel har Kolding Børnehaveseminarium indtægtsdækket kursusvirksomhed og tillige succes hermed. Kursusudbuddet retter sig ikke alene mod børnehavuddannede, men også mod andre faggrupper med pædagogiske interesser. Som eksempler på sådanne kurser kan nævnes: trivsel i familien, sorg og krise, allergiramte børn og daginstitutionen i 90'erne. Kurserne har været bl.a. socialrådgivere, sundhedsplejersker og naturligvis pædagoger.

Bygningen

Ved starten i 1964 blev kun omkring halvdelen af bygningen på Haderslevvej taget i brug til seminariets formål: i kælderen var indrettet spisestue og formningslokale, i stueetagen et kontor, medens købmandsskolen her havde lejet tre lokaler, på 1. sal havde børnehaveseminarium to klasseværelser og dagligstue, medens købmandsskolen havde et klasselokale, og på 2. sal deltes de to skoler om foredragssalen, medens købmandsskolen havde to klasselokaler. Købmandsskolens lejemål fortsatte til slutningen af 60'erne skønt efterhånden i reduceret omfang. I starten udlejede seminariet også lokaler til oplysningsforbund og foreninger. En overgang var der desuden planer om oprettelse af en øvelsesbørnehave i en del af bygningen, men dette blev opgivet i 1966 på grund af forventede støjgener, og fordi indretningen af en børnehave ville vanskeliggøre seminariets fortsatte vækst.

Forholdene i den eksisterende bygning blev efterhånden mere og mere utilfredsstillende. I 1971 opfør-

tes en pavillion med lokaler til brug for undervisningen i de mindre stilfærdige fag rytmik, gymnastik, dramatik og tromning. 1973 kunne en skurvogn med to grupperum tages i brug, og året efter blev rektors tjenestebolig inddraget til grupperum og administrationslokaler. Hermed rådede seminariet over i alt ca. 1500 kvadratmeter lokaler svarende til ca. 5 kvadratmeter bruttoetageareal pr. studerende i 1974. Dette bragte Kolding Børnehaveseminarium i gruppe med de 2-3 børnehaveseminarier med det laveste antal kvadratmeter pr. studerende i 1974. Ministeriets standard

Inger Juul, rektor for Kolding Børnehaveseminarium siden 1964. (Foto i Kolding Stadsarkiv).

ved nybyggeri var 12-15 kvadratmeter pr. studerende.

I 1970 var der planer om oprettelse af en fritidspædagoglinje ved Kolding Børnehaveseminarium. Husboldningsskolen »Borrehus« var på vej til at indstille virksomheden, og Kolding kommune var parat til at erhverve ejendommen. Kolding kommune var fortsat interesseret i uddannelsesinstitutioner og foreslog oprettet en fritidspædagoglinje. Planerne blev dog opgivet, dels på grund af etableringen af et fritidspædagogseminarium i Esbjerg og udbygning af fritidspædagoglinjerne i Aabenraa og Odense, og dels på grund af vanskelighederne ved at gennemføre undervisning på to forskellige steder.

Med den kraftige udbygning af uddannelserne efter 1970 havde om- og tilbygningerne karakter af midlertidige løsninger. En flytning fra Haderslevvej var fremtidsperspektivet, og der skimtedes muligheder i det fjerne.

Uddannelsescentret

På Nørremarken var et uddannelsescenter under planlægning. I 1970 udskrev Kolding kommune en offentlig idékonkurrence om et godt 350 ha stort område til uddannelsesområde, kollegier, sports- og fritidsaktiviteter i den nordlige bydel. Baggrunden for udskrivelsen af konkurrencen var periodens kraftige udbygning af enhver form for uddannelse og centerideen overført til uddannelsesområdet.

Den kraftige udbygning af uddannelsessektoren bevirkede, at eksisterende uddannelsesinstitutioner enten allerede havde eller kunne forudses at få for snævre lokalemæssige rammer. I Kolding var Kolding Gymnasiums placering i bymidten traditionsrig, men samtidig begrænsende for udbygningen af gymnasiet. Kolding Købmandsskole og Sydjyllands Handelshøjskole havde taget nye lokaler i brug, idet den nye skole på Tvedvej var blevet indviet i december 1963 og alle-

rede udvidet det følgende år. På Tvedvej var der plads til yderligere nybyggeri i 1971. Købmandsskolens behov for yderligere nybyggeri har næppe været presserende og grunden på Tvedvej rummede fortsat udvidelsesmuligheder. Specialarbejderskolen for Trekantområdet var under etablering i nye bygninger, medens Kolding Tekniske Skole havde til huse i gamle bygninger i bymidten.

Udviklingen syntes kun at kunne gå i én retning: flere uddannelsessøgende, flere og større uddannelsesinstitutioner og udvidelse af de lokalemæssige rammer. Lokalt søgte man at tilrettelægge udbygningen gennem planlægningen af et uddannelsescenter. Ideen var, at de forskellige undervisningsinstitutioner i stor udstrækning kunne benytte de samme faciliteter i form af f.eks. fælles speciallokaler, lærerpersonale, trafiknet, bibliotek og cafeteria. Samlingen i et center ville give den enkelte mindre institution muligheder, som den isoleret var afskåret fra. Centerplaceringen ville give muligheder for kontakt på tværs af de traditionelle faggrænser. Samtidig ville etableringen af et centers tilbud gøre en placering i Kolding mere attraktiv for nye uddannelsesinstitutioner.

Uddannelsescentret var ikke tænkt virkeliggjort umiddelbart. Kolding Højskole placerede sig i 1973 som den første institution i området, og i august 1975 kunne det nybyggede Kolding Gymnasium indvies. Kolding kommune fulgte efter i januar 1976, da Nørremarksbiblioteket blev taget i brug som bibliotek for lokalområdet og bibliotek og værksted for uddannelsesinstitutionerne.

Den videre udbygning af uddannelsescentret trak herefter i langdrag på grund af manglende bevillinger til de statslige institutioner fra regering og Folketing. Det lokale kommunale initiativ blev ikke modsvaret af kontant statslig støtte. I den kommunale fysiske planlægning blev formålet med området dog fastholdt.

Kolding Børnehaveseminarium indledte allerede i 1969 overvejelser vedrørende flytning fra Haderslevvej

Kolding Børnehaveseminarium 1972. Til højre forstanderboligen, som i 1974 blev inddraget i seminariet. I baggrunden skimtes pavillionen, som blev opført 1971. (Foto: Niels Lisberg).

til uddannelsescentret. Der blev indsendt et oplæg, som indgik i forudsætningerne ved arkitektkonkurrencen. Et nybyggeri forventedes at bane vejen for et 4-sporet, måske endda et 6-sporet børnehaveseminarium. Undervisningsministeriet vurderede i begyndelsen af 70'erne, at børnehaveseminarier af denne størrelse var de mest hensigtsmæssige.

I den kommunale planlægning forventedes børne-

haveseminarieret at være næste punkt umiddelbart efter færdiggørelsen af Kolding Gymnasium. Seminarieret skulle placeres mellem højskolen og gymnasiet og foran Nørremarksbiblioteket.

Ingen benægtede de pauvre undervisningsforhold på Haderslevvej, men Undervisningsministeriet fandtes midler til nybyggeri i Kolding. I 1975 forventede ministeriet, at et nybyggeri ville være muligt i løbet af

3-4 år. Børnehaveseminariet søgte derfor at blive led i en kommunal flyttekæde, men hverken i den forladte gymnasiebygning i centrum eller i Sct. Hedvigs Klinik, som kom til at rumme Kolding Toldkammer, var der husrum for seminariet.

Kolding kommune ved borgmester Peter Ravn søgte derfor flytteplanerne til uddannelsesområdet fremskyndet. Kommunen tilbød at lade seminariet erhverve grunden i uddannelsesområdet i byggemoden stand vederlagsfrit, og at kommunen kunne bygge seminariet og staten derefter leje sig ind. Samtidig vedstod kommunen sit løfte om at erhverve seminariebygningen på Haderslevvej. Disse anstrengelser viste sig dog resultatløse. Et nyt byggeprojekt blev imidlertid udarbejdet; der blev planlagt et 4-sporet seminarium med et areal på 3500 kvadratmeter. Først i 1979 lykkedes det: Undervisningsministeriet gav grønt lys for at indlede byggesagen i 1980.

Fra byggesag til flyttesag

Glæden blev kort. 70'ernes byggeplaner blev afløst af forøgede statslige sparebestræbelser. Målet var ikke længere kapacitetsudvidelser, men øget udnyttelse af den eksisterende kapacitet. Ved landets lærerseminarier blev optagelseskapaciteten i disse år begrænset af frygt for fremtidig lærerarbejdsløshed på grund af det faldende børnetal. I Undervisningsministeriet ønskede man at udnytte den ledigblevne kapacitet på lærerseminarierne til andre uddannelsesinstitutioner inden for ministeriets område. I Kolding var lærerseminariet efter gentagne om- og tilbygninger blevet indrettet til 5 spor; fra 1984 ville der kun være 3 spor og lokalerne ville få en mindre udnyttelsesgrad. Undervisningsministeriet foreslog derfor et bofællesskab mellem et tresporet børnehaveseminarium og Kolding Lærerseminarium.

Ingens af seminarerne modtog dette udspil med be-

1/3 af studietiden anvendes i praktikinstitutionerne. (Foto: Kolding Børnehaveseminarium).

gejstring. Lærerseminariet frygtede, at dette var første skridt på vejen til en nedlæggelse, og at pladsforholdene med 2 seminarier ville blive for beskedne. Børnehaveseminiariets holdning var præget af nødvendigheden af bedre lokaleforhold end på Haderslevvej og et ønske om at bevare institutionens selvstændighed. Børnehaveseminiariet ønskede fortsat egen undervisning i egne lokaler med selvstændig administration m.v. Begge institutioner frygtede, at et bofællesskab ville blive en hindring for fortsat vækst i form af øget kursusvirksomhed og nye speciallinjer. Bofællesskabet var ingens livret, men blev gradvis mere spiseligt.

En tilbygning til lærerseminariet på 1700 kvadratmeter blev planlagt. Tilbygningen skulle rumme børnehaveseminiariets faglokaler og administration. Tilbygningen blev godkendt november 1984, men allerede i december 1985 forsvandt også den mulighed. Bofællesskabet skulle nu realiseres inden for lærerseminariets lokalemæssige rammer. Den langvarige byggesag var blevet til en flyttesag.

Denne udvikling gjorde bofællesskabet endnu mindre attraktivt for begge seminarier. Kolding Bør-

nehaveseminarium oplevede fra midten af 80'erne en stigning i ansøgerantallet. Et bofællesskab ville ikke i nævneværdig grad forbedre børnehaveseminiariets forhold. Bofællesskabet blev opgivet i 1986.

I 1987 forsøgte tankerne om en placering i uddannelsescentret genoplivet, men uden resultat. Nedlægningen af Riis Toft Skole åbnede nye muligheder, men anstrengelserne for her at erhverve nye lokaler har endnu ikke båret frugt. Fra september 1989 er optagelseskapaciteten ved Kolding Børnehaveseminarium udvidet til 4 spor. Flytteplanerne blev til en lang march på stedet samtidig med fortsat vækst.

Det manglende nybyggeri og den langvarige flyttesag har gennem årene vanskeliggjort undervisningen på Kolding Børnehaveseminarium. Grupperum savnes, ligesom der er mangel på faglokaler til undervisningen i musik, formning og drama. Individuel vejledning af de studerende må også foregå under mindre tilfredsstillende forhold. Undervisningen er i perioder foregået på gangarealer og reposer. Bygningen er ikke egnet til en tidssvarende undervisning for omkring 200 studerende.

Man kan undre sig over, hvordan det er lykkedes at klare sig — trods de gennem lang tid vanskelige forhold. Seminariets personale og studerende har i snart to årtier levet med forventningens glæde: til næste år flytter vi! — Efterhånden må der dog til denne forventning være tilføjet et eftertænksomt måske og et spørgsmålstegn. Den menneskelige tilpasningsevne er betydelig, og man har overvundet vanskelighederne ved hjælp af en god portion galgenhumor. Endelig ejer Ernst Petersens bygning på Haderslevvej fra 1927 kvaliteter; det er ikke nogen moderne betonfæstning eller en kedelig barak, men en charmerende bygning med atmosfære.

I løbet af sine første 25 år har Kolding Børnehaveseminarium udviklet sig fra en skole med 22 elever til en uddannelsesinstitution med omkring 200 studerende. På trods af vanskelighederne er børnehaveseminarier

et af de mest søgte børnehaveseminarier i landet. Den geografiske placering har vist sig gunstig. Uddannelsens indhold har også bidraget til den fortsatte vækst. Børnehavepædagoguddannelsen giver kundskaber og redskaber til et bredt virkefelt i dagens Danmark. Uddannelsen giver den studerende mulighed for både at dygtiggøre sig og at udvikle sig personligt. Få andre uddannelser giver sådanne muligheder.

Kilder

Litteratur:

- Almen undervisningsvejledning for børnehavepædagoguddannelsen og fritidspædagoguddannelsen. 1988.
- Betænkning vedrørende uddannelsen af børnehavelærere og fritidspædagoger. Betænkning nr. 424. 1966.
- Betænkning om uddannelsen af børnehave- og fritidspædagoger. Betænkning nr. 574. 1970.
- Børnehavegering er ikke sentimentalt tantearbejde. Århus Børnehaveseminarium 1944-1984. 1984.
- Børnehaven. Årg. 1965-1969.
- Dansk Børnehaveråd. Årg. 1963-1964.
- Kolding i det 20. århundrede indtil kommunesammenlægningerne i 1970. Bind 1-3. 1978-82.
- Købmandsskole i 100 år. Med tekst af Birgitte Dedenroth-Schou m.fl., 1988.
- Vagn Michelsen: Pædagogiske retninger i daginstitutionen. 1982.
- Flemming Nøhr: Om uddannelsesområdet i Kolding (i: Kolding-bogen 1975, side 17-19).
- Konkurrence om uddannelsesområde i Kolding (i: Arkitekten 1971, nr. 1, side 5-13, 23).
- Planlægning vedrørende børnehave- og fritidspædagogseminarier. Betænkning nr. 733. 1974.
- Jens Sigsgaard: Børnekultur og pædagoguddannelse. 1985.

Utrykte kilder:

- Kolding Børnehaveseminariums arkiv, specielt: Bestyrelsesprotokoller, lærerrådsprotokoller, scrapbøger, samt byggesager.
- Kolding kommunes arkiv. Borgmesterkontoret. DK 851.362-851.482.
- Interviews med: Praktikleder Lene Poulsen og rektor Inger Juul (Bånd i Kolding Stadsarkiv). Praktikleder Lene Poulsen og fhv. børnehaveleder Ruth Speedtsberg (Bånd i Kolding Stadsarkiv). Asta Laursen. Interviewet af Svend Christensen (Bånd i Kolding Stadsarkiv).